

**ASOSIY KAPITALGA KIRITILAYOTGAN INVESTITSIYALAR TAHLILI
(NAVOIY VILOYATI MISOLIDA)**

Urakov Tuxtamurat

Navoiy innovatsiyalar universiteti

ORCID: 0009-0008-1549-8581

tuxtamuraturakov@mail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada O'zbekiston Respublikasining investitsion faoliyati, o'zlashtirilgan investitsiyalar hajmi hamda ularning statistik tadqiqi, o'zlashtirilgan investitsiyalarning moliyalashtirish manbalari, markazlashgan va markazlashmagan investitsiyalar bo'linishi, moliyalashtirish manbalari bo'yicha tumanlar kesimida asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar, asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalarning texnologik tarkibi, o'zlashtirilgan xorijiy investitsiya va kreditlar, iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar va kreditlar, Navoiy viloyatining investitsion siyosati va uning o'ziga xos xususiyatlari yoritib berilgan. Navoiy viloyati investitsiya bozorining samarali faoliyati turli subyektlar, investorlar, pudratchilar, buyurtmachilar, loyihalash va tadqiqot tashkilotlarining investitsiya maqsadlari, investitsiya talabi va taklifi, davlat siyosati nuqtai nazardan doimiy va tizimli baholanishi kerak. Shu nuqtai nazardan, investitsiya bozorining mohiyati va faoliyatining o'ziga xos xususiyatlari, milliy investitsion jarayonlar sharoitida hududning investitsiya siyosati yo'nalishi bo'yicha samarali boshqaruv echimlarini ishlab chiqish zarurati muammolarini chuqurroq ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir.

Kalit so'zlar: investitsiya, investitsion faoliyat, asosiy kapital, investitsiyalar hajmi, investitsiyalarning moliyalashtirish manbalari, markazlashgan va markazlashmagan investitsiyalar, xorijiy investitsiya va kreditlar, iqtisodiy faoliyat turlari.

**АНАЛИЗ ИНВЕСТИЦИЙ, ВНОСИМЫХ В ОСНОВНОЙ КАПИТАЛ
(НА ПРИМЕРЕ НАВОЙСКОЙ ОБЛАСТИ)**

Ураков Тухтамурат

Навоийский университет инноваций

Аннотация. В данной статье рассматриваются инвестиционная деятельность Республики Узбекистан, объемы инвестированных инвестиций и их статистический анализ, источники финансирования инвестированных инвестиций, распределение централизованных и нецентрализованных инвестиций, инвестированные инвестиции в основной капитал по районам по источникам финансирования, технологический состав инвестированных инвестиций в основной капитал, инвестированные иностранные инвестиции и кредиты, инвестиции и кредиты в основной капитал по видам экономической деятельности, инвестиционная политика Навоийской области и ее особенности. Эффективное функционирование инвестиционного рынка Навоийской области должно постоянно и систематически оцениваться с точки зрения различных субъектов (инвесторов, подрядчиков, заказчиков, проектных и научно-исследовательских организаций), инвестиционных целей, инвестиционного спроса и

предложения, государственной политики. В этой связи целесообразно более глубоко рассмотреть проблемы сущности и особенностей инвестиционного рынка, необходимость разработки эффективных управленческих решений в направлении инвестиционной политики региона в контексте национальных инвестиционных процессов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная деятельность, основной капитал, объем инвестиций, источники финансирования инвестиций, централизованные и децентрализованные инвестиции, иностранные инвестиции и кредиты, виды экономической деятельности.

ANALYSIS OF INVESTMENTS INTO FIXED CAPITAL (A CASE STUDY OF NAVOI REGION)

Urakov Tukhtamurat
Navoi University of Innovations

Abstract. This article covers the investment activity of the Republic of Uzbekistan, the volume of invested investments and their statistical analysis, sources of financing of invested investments, the division of centralized and decentralized investments, invested investments in fixed capital by district by sources of financing, the technological composition of invested investments in fixed capital, invested foreign investments and loans, investments and loans in fixed capital by types of economic activity, the investment policy of Navoi region and its specific features. The effective functioning of the investment market of Navoi region should be constantly and systematically assessed from the point of view of various entities (investors, contractors, customers, design and research organizations), investment objectives, investment demand and supply, and state policy. In this regard, it is appropriate to consider in more depth the problems of the essence and specific features of the investment market, the need to develop effective management solutions in the direction of the region's investment policy in the context of national investment processes.

Keywords: investment, investment activity, fixed capital, investment volume, sources of financing for investments, centralized and decentralized investments, foreign investment and loans, types of economic activity.

Kirish.

Asosiy kapitalga investitsiyalar iqtisodiy o'sish va rivojlanishning muhim tarkibiy qismidir. Bu tovarlar va xizmatlar ishlab chiqarishda foydalaniladigan yer, binolar, mashinalar yoki asbob-uskunalar kabi uzoq muddatli aktivni sotib olish yoki yaxshilash uchun qilingan xarajatlarni anglatadi. Asosiy kapitalga investitsiyalar korxonalarning ishlab chiqarish imkoniyatlarini oshirishga va yangi ish o'rinlari yaratishga yordam beradi, bu esa o'z navbatida iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi.

Asosiy kapitalga investitsiyalarni statistik tadqiq qilish kapital xarajatlarning tendentsiyalari, qonuniyatlari va harakatlantiruvchi omillari haqida qimmatli ma'lumotlarni taqdim etishi mumkin. Bunday tadqiqot siyosatchilar, investorlar va korxonalarga o'z sarmoyalari bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishda va iqtisodiyot dinamikasini yaxshiroq tushinishda yordam beradi (OECD, 2019).

Asosiy kapitalga investitsiyalarning asosiy ko'rsatkichlaridan biri bu yalpi asosiy kapitalning shakllanishi (Gross Fixed Capital Formation (GFCF)). GFCF ma'lum bir davrda asosiy kapitalga yangi investitsiyalarning umumiy qiymatini, shu jumladan yangi aktivlarni qurish va sotib olishni, shuningdek, mavjud aktivlarni yaxshilashni anglatadi. GFCF iqtisodiyotdagi investitsion faollik darajasining foydali ko'rsatkichi bo'lib, vaqt o'tishi bilan investitsiya shakllaridagi o'zgarishlarni kuzatish uchun ishlatilishi mumkin.

Asosiy kapitalga qo'yilmalarning yana bir muhim ko'rsatkichi kapitalning mehnatga nisbati hisoblanadi. Bu koeffitsient bir ishchiga qo'yilgan kapital miqdorini o'lchaydi va kapitalning unumdorligini ko'rsatadi. Kapitalning ishchi kuchiga nisbati yuqoriroq bo'lishi, odatda, iqtisodiyot o'z resurslaridan samaraliroq foydalanayotganini va vaqt o'tishi bilan iqtisodiy o'sishning yuqori darajalarini boshdan kechirishini ko'rsatadi.

Turli mamlakatlarda kapitalning ishchi kuchiga nisbatini statistik o'rganish ularning iqtisodiyoti raqobatbardoshligi va unumdorligi haqida tushuncha berishi mumkin. Masalan, Germaniya va Yaponiya kabi kapitalning mehnatga nisbati yuqori bo'lgan mamlakatlar ko'pincha yuqori raqobatbardosh va samarali deb ko'riladi, Hindiston va Braziliya kabi ko'rsatkichlari past bo'lgan mamlakatlar esa unumdorlik darajasi past bo'lgan iqtisodlari samarasizroq bo'lishi mumkin.

Ushbu chora-tadbirlarga qo'shimcha ravishda, statistik tadqiqotlar asosiy kapitalga investitsiyalarga ta'sir qiluvchi omillarni, masalan, foiz stavkalari, davlat siyosati va biznes ishonchini tahlil qilishi mumkin. Masalan, foiz stavkalari o'zgarishining asosiy kapitalga investitsiyalarga ta'sirini o'rganish siyosatchilarga pul-kredit siyosati va uning investitsiya faoliyatiga ta'siri to'g'risida asosli qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Umuman olganda, asosiy kapitalga investitsiyalarni statistik o'rganish iqtisodiyot dinamikasi haqida qimmatli ma'lumotlarni taqdim etishi va siyosatchilar, investorlar va biznesga o'z investitsiyalari bo'yicha asosli qarorlar qabul qilishda yordam berishi mumkin. Kapital xarajatlarning tendentsiyalari, naqshlari va omillarini tahlil qilish orqali statistik tadqiqotlar iqtisodiy o'sish va rivojlanishga turtki bo'lgan omillarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Adabiyotlar sharhi.

Asosiy kapitalga kiritilayotgan investitsiyalarning statistik tadqiqi bo'yicha rossiyalik iqtisodchilar Андрианов, Валдайцев (2008) ham investitsiyalarga shunga yaqin ta'rif keltiradilar: "Investitsiyalar – davlat kapitali va xususiy kapitalning foyda olish maqsadida mamlakat ichkarisida yoki xorijiy mamlakat iqtisodiyotiga uzoq muddatli moliyaviy qo'yilmalaridir". Ko'rinib turibdiki, ushbu ta'rifda investitsiyalarning tarkibi keltirilmagan va bu yerda ham investitsiyalarni moliyaviy qo'yilmalar sifatida ta'riflash ustuvor o'ringa ega.

"Investitsiyalar foyda (daromad) olish yoki ijtimoiy yoxud iqtisodiy samaraga erishish maqsadida turli xil ishlab chiqarish, tijorat, ijtimoiy, ilmiy, madaniy va boshqa soha dasturlari va loyihalarini amalga oshirishga kiritiladigan pul, mulk va intellektual boyliklar majmuasidan iborat", - deb ta'rif beradi investitsiyalar tahlili sohasida ilmiy izlanishlar olib borgan rossiyalik iqtisodchi Синицин (2007).

Mazkur ta'rif garchi keng qamrovli bo'lsa-da, investitsiyalarning mohiyatini to'liq va aniq ochib bera olmaydi. Bunda investitsiyalar turli xil dasturlarni va loyihalarni amalga oshirish uchun sarflanadigan pul, mulk va intellektual boyliklar majmuasidan iboratligi ta'kidlanadi.

Qimmatli qog'ozlarga qilinadigan uzoq muddatli qo'yilmalar, texnologiyalar sotib olish uchun sarflanadigan mablag'lar va boshqa muhim investitsiya turlari e'tibordan chetda qolgan.

Akademik G'ulomov va Abdullayev (2016) investitsiya jarayoni biznes metodologiyalari hamda xavf-xatarda biznesning noxushlik siyosatini va innovatsion tadbirkorlikni amalga oshirish majmui bo'yicha konseptual yondashuvlarni ishlab chiqdilar.

Professor G'ozibekovning (2003) investitsiyalar to'g'risidagi nazariy qarashlarida quyidagi fikrlar bayon etilgan: "Investitsiyalar bir iqtisodiyot sub'ekti kapitalini o'zga iqtisodiyotga muayyan muddatga bog'lash bo'lib, ichki investitsiyalardan risklar kengligi bilan farqlangan holda, huquqiy sharoitlarning, investitsiya muhitining o'zgarishi bilan tavsiflanadi va natijada mamlakatlar va mintaqalar bo'ylab kapital ko'chishi yuz beradi". Ushbu fikrlardan shunday xulosa qilish mumkinki, investitsiyalar muhim kapital bo'lib, u risklar doirasi kengligi bilan farqlanadi.

Iqtisodiyot fanlari doktori Qo'zievaning (2008) ilmiy ishlarida investitsiyalarning mohiyati to'g'risida: "Kelgusida foyda olish maqsadida kapitalni eksport qiluvchi xorijiy davlatlar, yuridik va jismoniy shaxslarning kapitalni qabul qiluvchi mamlakatlarga turli ko'rinishdagi boyliklar (ko'char, ko'chmas mol- mulk, intellektual boyliklar va boshq.) va ulardan olingan daromadlar (foyda, foizlar, dividendlar, litsenziya va komission mukofotlar, royalti, texnik ta'minot va boshqa mukofotlar)ni qo'yilishiga xorijiy investitsiyalar deyiladi", degan ta'rif keltirilgan. Olimaning fikricha, investitsiyalarni turli belgilariga asoslangan holda tasniflash ularning iqtisodiy mohiyatini yanada oydinlashtiradi.

Asosiy kapitalga investitsiyalar O'zbekistonda, ayniqsa, so'nggi yillarda iqtisodiy o'sish va rivojlanishning muhim omili bo'ldi. O'zbekistonda asosiy kapitalga qo'yilgan investitsiyalarni statistik o'rganish investitsiya faolligining tendentsiyalari va qonuniyatlari, shuningdek, iqtisodiyotdagi o'sish omillari haqida tushuncha berishi mumkin (UNDP, 2020).

Tadqiqot metodologiyasi.

Ushbu maqolaning ilmiy-nazariy asosi sifatida iqtisodchi olimlarning adabiyotlari hamda ilmiy maqolalar, xorijiy va mahalliy olimlarning investitsiya faoliyati, ekologik muammolar bilan bog'liq masalalar ko'rilgan. Shuningdek, hududlarga investitsiyani jalb qilish va ulardan samarali foydalanish bo'yicha izlanishlari, ularning yozma va og'zaki fikr mulohazalarini tahlil qilish, iqtisodiy jarayonlarni kuzatish orqali tegishli yo'nalishlarda xulosa, taklif va tavsiyalar berilgan. Mavzuni o'rganish jarayonida iqtisodiy, mantiqiy, ilmiy abstraksiyalash, induksiya, deduksiya va boshqa usullardan foydalanildi.

"Investitsiya jarayoni – investitsiyalar amalga oshiriluvchi investitsiyaga bo'lgan talab va taklif munosabatlari tahlili, uning jamg'armasini shakllantirish, undagi tavakkalchilik va qoplanish muddatlarini o'rganish, samaradorligini baholash hamda investitsiya siyosatini tanlash bosqichlarini amalga oshirishdir", -deb ta'rif bergan (Bayxonov, 2019).

Shuningdek, 2025-yilning yanvar-iyun oylarida 2025-yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan 3,1 trln so'mda investitsiyalar o'zlashtirildi (stat.uz, n.d.).

O'zbekistonda investitsiya faolligini oshirishda davlat siyosati muhim rol o'ynadi. So'nggi yillarda hukumat investitsiya muhitini yaxshilash va to'g'ridan- to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etishga qaratilgan qator chora-tadbirlarni

amalga oshirdi. Bu chora-tadbirlar xorijiy investorlar uchun tartib-taomillarni soddalashtirish, maxsus iqtisodiy zonalar tashkil etish, soliq imtiyozlari va boshqa imtiyozlarni taqdim etishdan iborat.

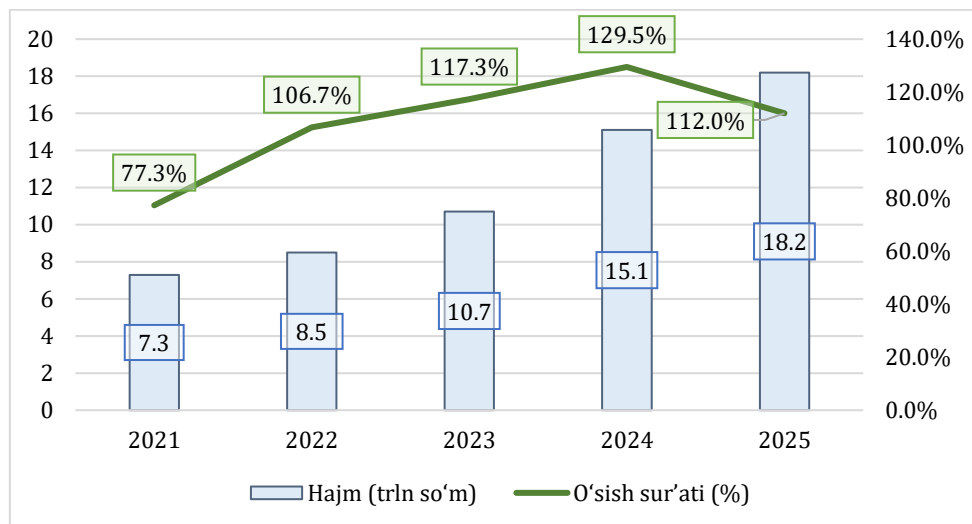
Investitsion faollikdagi ijobiy tendentsiyalarga qaramay, O'zbekistonda iqtisodiy o'sish va taraqqiyotni yanada qo'llab-quvvatlash bo'yicha hal qilinishi kerak bo'lgan muammolar mavjud. Bu muammolar qatoriga infratuzilmani yaxshilash, moliyalashtirish imkoniyatlarini oshirish, boshqaruv va korrupsiya bilan bog'liq muammolarni hal etish zarurligi kiradi.

Tahlil va natijalar muhokamasi.

Davlatimiz tomonidan oqilona iqtisodiy diplomatiya yuritilayotgani natijasida eksport va investitsiya miqdori izchil oshib bormoqda. So'nggi besh yildagi asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi dinamikasi shuni ko'rsatmoqdaki, u deyarli 2,5 barobarga ko'paydi, shuningdek 2025-yil yanvar-iyun oylarida 2024-yilning yanvar-iyun oylariga nisbatan 3,1 trln so'mga ko'p investitsiyalar o'zlashtirildi. (Navoiy viloyati.uz, n.d.).

So'nggi besh yil ichida o'sish sur'atlarini ko'radigan bo'lsak, ular o'sib borish tendensiyasiga ega bo'lib, 2024-yilda eng yuqori o'sish sur'ati – 129,5 % kuzatilgan bo'lsa, joriy davrda o'sish sur'ati 112,0 % ni tashkil qildi.

Iqtisodiyot va ijtimoiy sohani rivojlantirishga 2025-yil yanvar-iyun oylarida barcha moliyalashtirish manbalari hisobidan 18,2 trln so'm asosiy kapitalga investitsiyalar o'zlashtirildi va bu ko'rsatkich 2024-yilning mos davriga nisbatan 79,7 % ni tashkil etdi.

1-rasm. Asosiy kapitalga investitsiyalar

Jami investitsiyalar hajmida, markazlashmagan moliyalashtirish manbalari hisobidan moliyalashtirilgan asosiy kapitalga investitsiyalarning ulushi 89,1 %, yoki 16 259,0 mlrd. so'mni va o'sish sur'ati o'tgan yilning mos davridagi hajmiga nisbatan 112,9 % tashkil etdi.

Mos ravishda, markazlashgan moliyalashtirish manbalari hisobidan moliyalashtirilgan asosiy kapitalga investitsiyalarning ulushi 2024 yilda 11,6 %, 2025 yilning shu davriga nisbatan 10,9 % yoki 1985,1 mlrd. so'mni va o'sish sur'ati o'tgan yilning mos davriga nisbatan 105,2 % tashkil etdi (2-jadval).

1-jadval

Navoiy viloyatida moliyalashtirish manbalari bo'yicha asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning taqsimlanishi

Ko'rsatkich	Hajmi (mlrd so'm)	O'sish sur'ati (%)	Umumiy hajmga nisbatan (%) - 2024	Umumiy hajmga nisbatan (%) - 2025
Jami	18 214,1	112,0	100,0	100,0
Markazlashgan investitsiyalar	1 985,1	105,2	11,6	10,9
Respublika budjeti	326,0	128,7	1,6	1,8
O'zbekiston Respublikasi kafolati ostidagi xorijiy kreditlar	1 659,1	101,5	10,0	9,1
... shu jumladan (mln AQSH dollarida)	129,3	x	x	x
Markazlashmagan investitsiyalar	16 229,0	112,9	88,4	89,1
Korxonalarning o'z mablag'lari	2 734,3	183,5	9,2	15,0
Aholi mablag'lari	1 126,7	111,3	6,0	6,2
... shu jumladan (mln AQSH dollarida)	949,3	x	x	x
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar	8 994,4	142,8	38,8	49,4
... shu jumladan (mln AQSH dollarida)	286,1	x	x	x
Tijorat bank kreditlari va boshqa qarz mablag'lari	156,1	100,7	1,0	0,9

Manba: jadval muallif tomonidan Navoiy viloyati Statistika boshqarmasining rasmiy veb-saytidagi ma'lumotlar asosida tayyorlangan. www.nvstat.uz.

2025-yilning yanvar-iyun oylarida korxona va tashkilotlarning o'z mablag'lari hisobidan moliyalashtirilgan asosiy kapitalga investitsiyalar – 2 734,3 mlrd. so'm yoki jami asosiy kapitalga investitsiyalarning 15,0 % ini tashkil etdi. Aholi mablag'lari hisobidan jami asosiy kapitalga investitsiyalarning 6,2 % i yoki 1 126,7 mlrd. so'mi o'zlashtirildi.

Navoiy viloyatida asosiy kapitalga qo'yilgan investitsiyalar bo'yicha statistik tadqiqot o'tkazish uchun asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarning umumiy miqdori,

shuningdek, eng ko'p investitsiyalar kiritilgan tarmoqlar va tarmoqlar to'g'risidagi ma'lumotlarni to'plash kerak bo'ladi. Ba'zi potentsial ma'lumotlar manbalariga davlat statistika idoralari, milliy banklar va investitsiya firmalari kiradi.

Investitsiyalar hajmida, markazlashgan va markazlashmagan moliyalashtirish manbalari hisobidan moliyalashtirilgan asosiy kapitalga investitsiyalarning ulushi 2025 yil yanvar-iyun oylarida 89,1 %, o'tgan yilning mos davridagi hajmiga nisbatan 10,9 % tashkil etdi.

2-jadval

Yillar bo'yicha markazlashgan va markazlashmagan moliyalashtirish manbalari asosiy kapitalga investitsiyalar ulushi

Yil	2021	2022	2023	2024	2025
Markazlashmagan moliyalashtirish (%)	95,5%	93,8%	93,9%	88,4%	89,1%
Markazlashgan moliyalashtirish (%)	4,5%	6,2%	6,1%	11,6%	10,9%

Ma'lumotlarni to'plaganingizdan so'ng, ma'lumotlardagi tendentsiyalarni va natijalarni aniqlash uchun regressiya tahlili yoki vaqt seriyasi tahlili kabi statistik usullardan foydalanishingiz mumkin. Shuningdek, kontekstni taqdim etish va yaxshilash uchun, yo'nalishlarni aniqlash uchun Navoiy viloyatidagi investitsiya tendentsiyalarini O'zbekistonning boshqa mintaqalari yoki boshqa mamlakatlardagi investitsiya tendentsiyalari bilan solishtirish imkoni beradi (Saparov, 2023).

Umuman olganda, Navoiy viloyatida asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar bo'yicha statistik tadqiqot o'tkazish mintaqaning iqtisodiy rivojlanishi haqida qimmatli tushunchalar berishi, o'sish va takomillashtirish imkoniyatlarini aniqlashi mumkin.

3-jadval

Navoiy viloyatida moliyalashtirish manbalari bo'yicha tumanlar kesimida asosiy kapitalga o'zlashtirilgan investitsiyalar

	Jami investitsiyalar, mlrd. so' m	shu jumladan, moliyalashtirish manbalari bo'yicha: Jamiga nisbatan foizda						
		Respublika byudjeti	Korxona va tashkilotl	Aholi	Xorijiy investitsiya va kredit	Suv bilan ta' minlanish kanalisatsiya	Tiklanish va taraqqiyot jang' armasi	Tijorat bank kreditlari va boshqa qars mablag' lari
Navoiy viloyati	18 214,1	1,8	14,9	6,2	76,2	-	-	0,9
Navoiy sh.	1 578,8	0,5	1,4	0,5	6,1	-	-	0,2
Zarafshon sh.	624,3	0,4	1,8	0,2	1,1	-	-	-
G'ozg'on sh.	386,4	0,1	-	-	2,0	-	-	-
<i>tumanlar:</i>								
Konimex	691,0	-	2,8	0,4	0,6	-	-	0,1
Qiziltepa	634,4	0,4	0,4	1,2	1,4	-	-	0,1
Navbahor	998,3	0,1	2,3	0,6	2,4	-	-	0,1
Karmana	4 932,2	0,1	1,5	1,0	24,2	-	-	0,3
Nurota	4 221,2	-	0,3	0,7	22,1	-	-	-
Tomdi	1 554,6	-	0,1	0,1	8,3	-	-	-
Uchquduq	1 451,0	-	0,3	0,2	7,4	-	-	-
Xatirchi	1 141,9	0,2	4,0	1,3	0,6	-	-	0,1

Manba: jadval muallif tomonidan Navoiy viloyati statistika boshqarmasining rasmiy veb- saytidagi ma'lumotlar asosida tayyorlangan. www.nvstat.uz

Tumanlar kesimida asosiy kapitalga investitsiyalar o'zlashtirilishi bo'yicha yuqori

kursatgich Karmana tumaniga to'g'ri kelib, jami asosiy kapitalga 4 932,2 mlrd so'mlik investitsiyalar kiritilgan bo'lib, shundan Respublika byudjetidan o'tgan yilning mos davriga n0,1 %, korxona va tashkilotlardan 1,5 %, aholining o'z mablag'lari hisabidan 1,0 %, xorijiy investitsiya va kredit hisobidan 24,2 %, tijorat bank va boshqa kreditlar hisobidan 0,3 % oshib, eng past kursatgich Qiziltepa tumaniga to'g'ri kelib, jami asosiy kapitalga 634, mlrd so'mlik investitsiyalar kiritilgan bo'lib, shundan Respublika byudjetidan 0,4 %, korxona va tashkilotlardan 0,4 %, aholining o'z mablag'lari hisabidan 1,2 %, xorijiy investitsiya va kredit hisobidan 1,4 %, tijorat bank va boshqa kreditlar hisobidan 0,1% ga to'g'ri keladi.

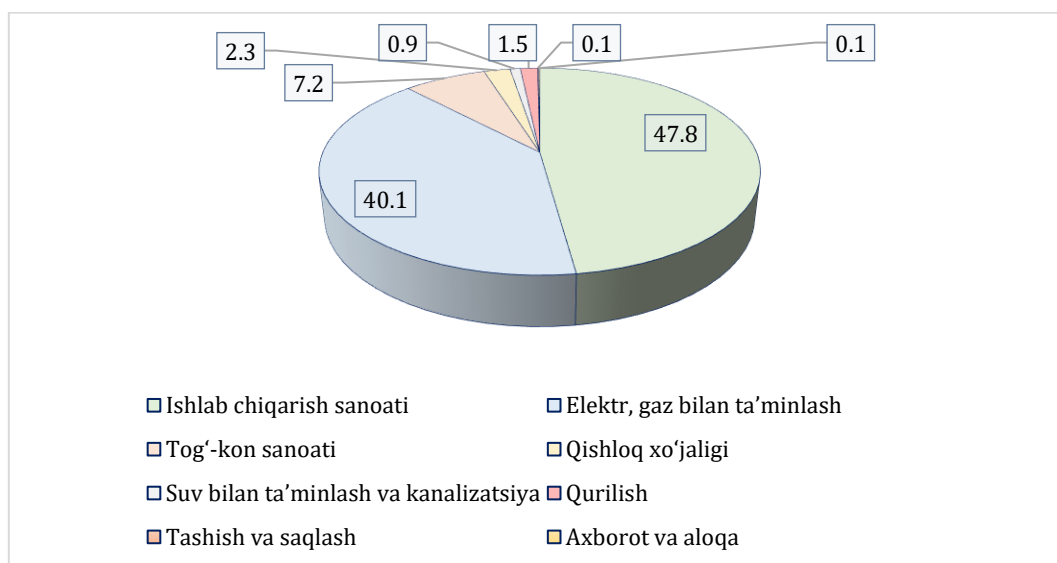
4-jadval

Navoiy viloyati asosiy kapitalga o'zlashtirilgan xorijiy investitsiya va kreditlar

Hududlar	Jami mlrd. so'm	shu jumladan:		
		To'g'ridan- to'g'ri va boshqa xorijiy investitsiyalar	O'z.R. kafolati ostida xorijiy kreditlar	Kafolatlan-magan xorijiy kreditlar
Navoiy viloyati	13 871,0	8 994,4	1 659,1	3 217,5
Navoiy sh.	1 112,1	581,8	5,9	524,4
Zarafshon sh.	191,3	180,5	0,3	10,5
G'ozg'on sh.	363,6	363,6	-	-
tumanlar:				
Konimex	100,5	12,9	-	87,6
Qiziltepa	263,4	245,0	11,0	7,4
Navbahor	430,3	309,4	120,9	-
Karmana	4 415,8	2 761,6	1 521,0	133,2
Nurota	4 029,3	3989,2	-	40,1
Tomdi	1 507,0	240,4	-	1 266,6
Uchquduq	1 340,1	193,4	-	1 146,7
Xatirchi	117,6	116,6	-	1,0

Manba: jadval muallif tomonidan Navoiy viloyati statistika boshqarmasining rasmiy veb- saytidagi ma'lumotlar asosida tayyorlangan. www.nvstat.uz

Asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning katta qismi iqtisodiyotda mavjud obyektlarni kengaytirish, rekonstruksiya qilish, modernizatsiyalash va texnik qayta qurollantirishga yo'naltirildi, va ulushi bo'yicha eng qyui daraja 4415,8 mlrd. so'm, to'g'ridan to'g'ri va boshqa xorijiy investitsiyalar 2761,6 mlrd so'm, O'z Resp kafolati ostida xorijiy kreditlar 1521,0 mlrd so'm, kafolatmagan xorijiy kreditlar 133,2 mlrd so'mni tashkil etadi

2-rasm. Navoiy viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar ulushi

Navoiy viloyatida iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha asosiy kapitalga xoriyiy investitsiya va kredit bo'yicha foizlar hisobida ko'rganimizda, ishlab chiqarish sanoati 47,8 %, Elektr, gaz bilan ta'minlash 40,1 %, Tog'-kon sanoati 7,2 %, Qishloq xo'jaligi 2,3 %, Suv bilan ta'minlash va kanalizatsiya 0,1 %, Qurilish 0,9 %, Tashish va saqlash 1,5 %, Axborot va aloqa 0,1 % tashil etgaqn.

Xulosa va takliflar.

Navoiy viloyatida asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalarning statistik tadqiqoti, qo'shma sanoat, qurilish, transport, kommunikatsiya va boshqa sohalarida amalga oshirilgan investitsiyalar haqida ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Bu tadqiqat orqali, investitsiya qabul qilish jarayonlari, investitsiyalarning mablag'larining oqimlari, ularning investitsion obyektlariga ta'siri, investitsiyalarning tashkil etilish va qabul qilinishida yuzaga keladigan muammolarni aniqlab chiqish mumkin. Shu bilan birga, investitsiyalar tashkil etilgan sohalar va ularning iqtisodiyotidagi rivojlanish bo'yicha tahlil va baholash amalga oshiriladi. Bu xulosa Navoiy viloyatidagi investitsiya faoliyati va ularning iqtisodiyotga ta'siri haqida to'liq ma'lumotlarni beradi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, O'zbekistonda asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalarni statistik o'rganish shuni ko'rsatadiki, investitsion faollik davlat siyosati va to'g'ridan-to'g'ri xoriyiy investitsiyalar ta'sirida barqaror o'sib bormoqda. Kapitalning ishchi kuchiga nisbati ham izchil oshib bormoqda, bu esa iqtisodiyotning yanada samarali va samarali bo'lib borayotganidan dalolat beradi. Hali hal qilinishi kerak bo'lgan vazifalar mavjud bo'lsa-da, investitsion faollikning ijobiy tendentsiyalari O'zbekiston iqtisodiyotining kelajagi uchun yaxshi natijalardan dalolat beradi.

Bugungi kontekstda, tadqiqot uslubi sohasida ham, yo'nalishlarini tanlashda ham yangi kompleks vazifalar bilan yangi murakkab vazifalarga duch keladi. Uslubiy jihatdan, ushbu muammoni barcha elementlarini bog'lash bilan tekshirish kerak, shuning uchun investitsiya jarayoni va faqat mutloq miqdordagi investitsiyalarni tahlil qilish asosida mintaqaviy miqyosda reproduktiv jarayonlarda xulosa chiqarish imkonsizdir va ular asosida hisoblab chiqilgan.

Bizning fikrimizcha, eng ilmiy asoslangan, asosiy vositalarning ko'payishi jarayonini o'z ichiga olgan ushbu muammoni o'rganishga yondashuvni ko'rib chiqildi. Buning uchun investitsiya faoliyatining reproduktiv tomonini tahlil qilish zaruriyati mavjud. To'g'ridan-to'g'ri o'rganish ob'ekti sifatida investitsiya ayirboshlash aylanmasi investitsion siklning eng keng ifodasi sifatida tanlash tavsiya etiladi.

Bunday kontekstda asosiy kapitalni ko'paytirish jarayoni ikki bosqichni ya'ni, asosiy vositalarni yaratish, ya'ni to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar va asosiy vositalar tomonidan ishlab chiqarilgan investitsiyalar natijasida yaratilgan investitsiyalar hamda iste'molni o'z ichiga oladi. Birinchi bosqichni o'rganish, asosiy vositalar tuzish, ya'ni investitsiya davrini chuqurlashtirish uchun davrni qisqartirishga alohida e'tibor berilishi kerak. Shuni ham ta'kidlash kerakki, zamonaviy sharoitda yangi qurilishlarning ko'pligi texnik rekonstruksiya qilish va qayta texnik qayta qurish hamda qayta jihozlash uchun investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishni taqazo etadi.

Adabiyotlar/Jumepamypa/References:

Bayxonov, B.T. (2019) *O'zbekiston iqtisodiyotida investitsiyalarni tarmoqlararo taqsimlashning ekonometrik modellash tirish uslubi yati ni takomillashtirish. Iqtisod fanlari doktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent, 14 b.*

G'ozibekov, D. (2003) *Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. Toshkent: Moliya. p. 45.*
navoiyviloyati.uz (n.d.) Navoiy viloyati axborot portali, Rasmiy sayt:
<http://navoiyviloyati.uz/oz/news/show/3453/>

stat.uz (n.d.) *O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi Rasmiy sayt: <http://www.stat.uz>*

OECD (2019) *Fixed Capital Investment and the Dynamics of the Labour Market*. Organization for Economic Co-operation and Development.

Qo'ziyeva, N.R. (2008) *Xorijiy investitsiya ishtirokidagi korxonalar faoliyatini rag'batlantirishning moliya-kredit mexanizmini takomillashtirish yo'nalishlari*. Iqt. fan. dokt. dissertatsiyasi avtoreferati. Toshkent: BMA, p. 11.

Saparov, K.A. (2023) *Qoraqalpog'iston Respublikasida asosiy kapitalga kiritilayotgan investitsiyalar tahlili*. O'zbekiston statistika axborotnomasi ilmiy elektron jurnali, 1(15).

UNDP (2020) *Foreign Direct Investment in Uzbekistan: Trends and Prospects*. United Nations Development Programme.

Андреанов, А.Ю., Валдайцев, С.В. и Воробьев, П.В. (2008) *Инвестиции: учебник*. 2-е изд., перераб. и доп. Москва: ТК Велби, Проспект, pp. 58–62.

Гулямов, С.С., Абдуллаев, А.М. и др. (2016) *Инновационный потенциал и его влияние на конкурентное развитие экономики страны (теоретико-методологические аспекты)*. Ташкент: Фан ва технология. 884 с.

Синицин, О. (2007) *Инвестиционный анализ. Теория выбора. Инвестиции в России*, №1–2, pp. 98–104.

Турсунмуратов, А.К. (2021) *К вопросу о повышении эффективности использования инвестиций на предприятиях*. Экономические исследования, №1(64), pp. 64–67.